

2022-10-27

Risk- och skyddsfaktorer för kriminalitet och normbrytande beteende

Martin Lardén
Leg psykolog, med.dr

Agenda

- RBM-modellen
- Strukturerad risk- och behovsbedömning
- Behovssammanställning
- Återfallsförebyggande behandling utifrån strukturad risk- och behovsbedömning

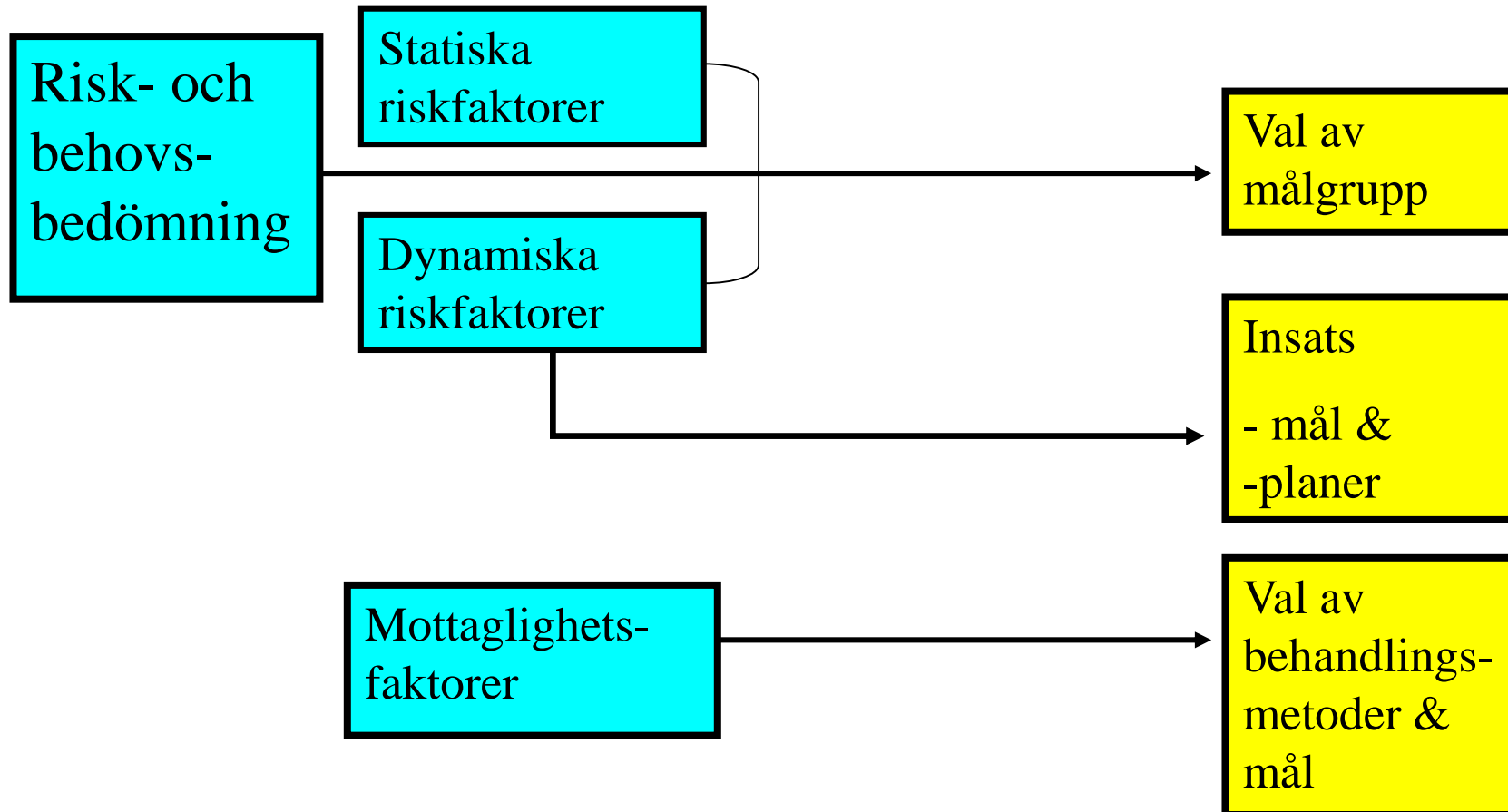
Risk – Behov – Mottaglighet

1. **Riskprincipen:** ge insatser till de klienter som har en förhöjd risk för återfall
2. **Behovsprincipen:** fokusera på individens kriminogena (brottsdrivande) behov
3. **Mottaglighetsprincipen:** bygga på kognitiv beteendeterapi och ta hänsyn till klientens specifika förutsättningar och det sammanhang i vilken behandlingen bedrivs

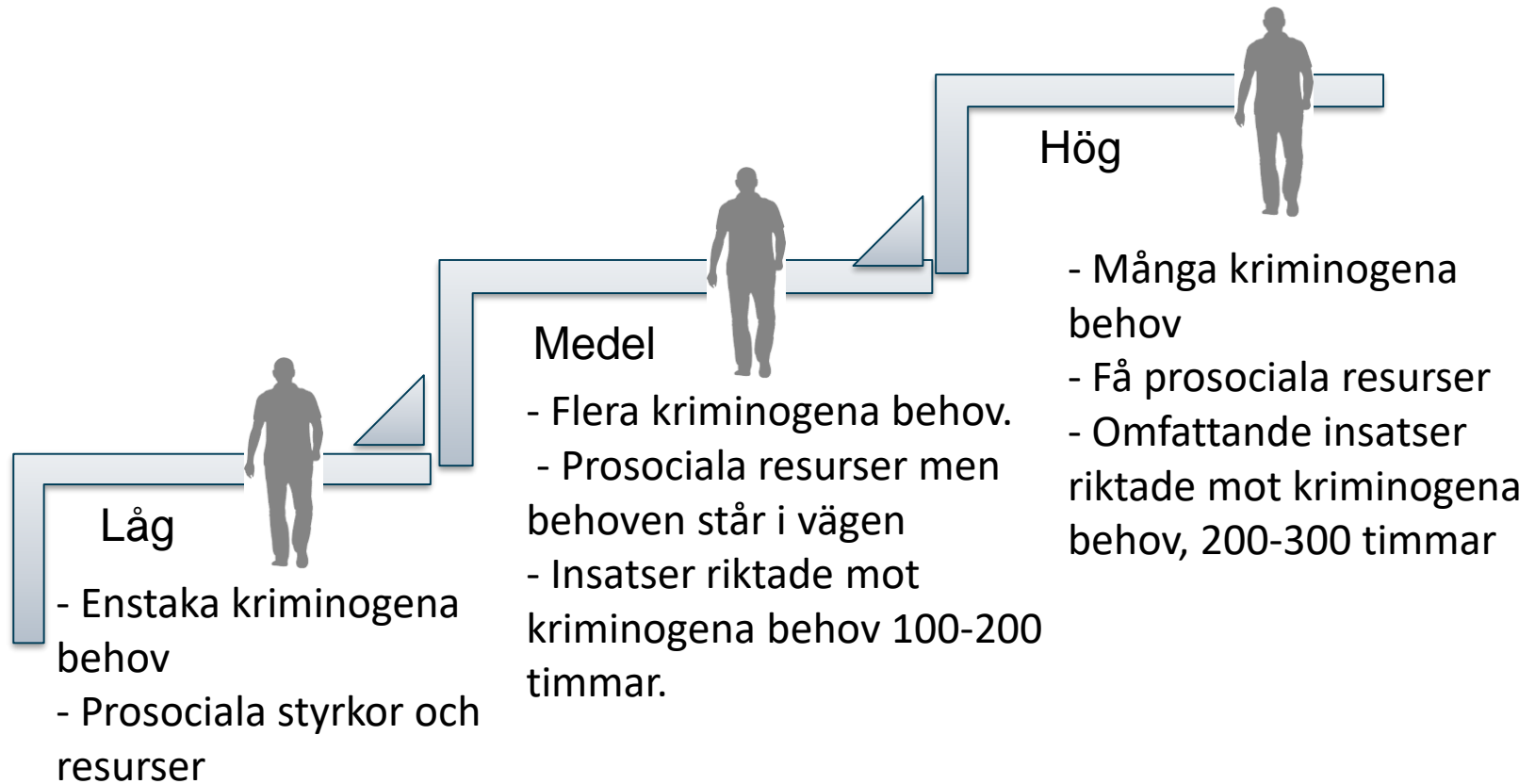
Evidens för RBM

- **Riskprincipen:** Insatser som riktar sig till personer med förhöjd risk är mer effektiva (Lipsey, 2009; Polaschek, 2012). Det är kvantiteten snarare än kvaliteten på riskfaktorer som är avgörande (Joliffe et al., 2017)
- **Behovsprincipen:** Insatser som fokuserar på kriminogena behov är mer effektiva (Joliffe & Farrington, 2009; Papalia et al., 2019)
- **Mottaglighetsprincipen:** KBT-baserade interventioner effektiva (de Swart et al., 2012; Koehler et al., 2013)

Bedömning av insatsbehov

Riskenivå och insatser

Risikfaktorområden

1. Antisocial historia
2. Prokriminella attityder och värderingar
3. Prokriminellt umgänge
4. Antisocialt personlighetsmönster
5. Missbruk och beroende
6. Familj och relationer
7. Yrke och studier
8. Fritid och avkoppling

Behovssammanställning

Behovsområde	Förändringsmål	Styrkor och resurser	Planerade åtgärder	Noteringar
Antisocial historia	Debiterade i antisocialt beteende. Begått ett flertal egendomsbrott och brott mot person. Dömd för grov misshandel, misshandel och olaga hot.	-		Har levat ett antisocialt leverne men ingen kontakt med grov organiserad brottslighet.
Prokriminella attityder och värderingar	Uttalat självcentrerat tänkande, förnekande av eget ansvar, avvisande av samhälleliga normer och åberopande av högre lojaliteter.	-	<ul style="list-style-type: none"> Formulera värden och värderad riktning. Etablera prosociala attityder och värderingar. Utmana och ersätta antisociala värderingar. 	
Antisocialt personlighetsmönster	Bristande impuls kontroll och uthållighet. Bristande känslighet för andras lidande.	-	<ul style="list-style-type: none"> Träna färdigheter i självkontroll 	
Prokriminellt umgänge	Umgås dagligen och nästan uteslutande med andra som dömts för brott och saknar regelbunden sysselsättning.	-	<ul style="list-style-type: none"> Formulera värden och värderad riktning. Interpersonell färdighetsträning och den gyllene medelvägen. Stödperson. 	Behöver etablera kontakter med prosociala personer.
Missbruk & beroende	Inget bruk av alkohol eller narkotika.	-		Viktigt att motivera till fortsatt avhållsamhet.
Familj & relationer	Bodde med ursprungsfamilj fram till frihetsberövandet. Inga andra kända känslomässiga relationer.	-	<ul style="list-style-type: none"> Formulera värden och värderad riktning. 	Viktigt upprätthålla kontakt ursprungsfamiljen.
Yrke & studier	Grundskola. Ej påbörjat gymnasiet eller annan utbildning/praktik.	Grundskolekompetens.	<ul style="list-style-type: none"> Träna på färdigheter i koncentration, problemlösning och uthållighet. 	Ska påbörja studier på gymnasienivå och få studie- och yrkesvägledning.
Fritid & avkoppling	Inga uttalade intresse eller aktiviteter.	-	<ul style="list-style-type: none"> Träna på färdigheter i koncentration, problemlösning och uthållighet. Kartlägga intresse och motivera till fritidssysselsättning. 	Hitta och etablera prosociala intressen under anstaltstiden.

Darin, 19 år: fängelse för grov misshandel

Behovsområde	Förändringsmål	Planerade åtgärder
Prokriminella attityder och värderingar	Uttalat självcentrerat tänkande, förnekande av eget ansvar, avvisande av samhälleliga normer och åberopande av högre lojaliteter.	<ul style="list-style-type: none"> • Formulera värden och värderad riktning. • Etablera prosociala attityder och värderingar. • Utmana och ersätta antisociala värderingar.
Antisocialt personlighetsmönster	Bristande impulskontroll och uthållighet. Bristande känslighet för andras lidande.	<ul style="list-style-type: none"> • Träna färdigheter i självkontroll.
Prokriminellt umgänge	Umgås dagligen och nästan uteslutande med andra som dömts för brott och saknar regelbunden sysselsättning.	<ul style="list-style-type: none"> • Formulera värden och värderad riktning. • Interpersonell färdighetsträning och den gyllene medelvägen. • Stödperson.
Yrke & studier	Grundskola. Ej påbörjat gymnasiet eller annan utbildning/praktik.	<ul style="list-style-type: none"> • Träna på färdigheter i koncentration, problemlösning och uthållighet.

Kognitiva förvrängningar

- **1. Självcentrering:** Ger sina egna värderingar, förväntningar, behov, och önskningar sådan status att andras legitima dito knappt eller alls uppmärksammas.
- **2. Skylla på andra:** Tillskriver felaktigt skulden till yttre källor, t.ex. annan person eller grupp och tillskriver felaktigt skulden för sin egen olycka till andra.
- **3. Minimering/felbenämning:** Individen hävdar att antisocialt beteende inte medför någon skada eller att beteendet är önskvärt; eller att referera till andra i nedsättande eller avhumaniserande termer.
- **4. Anta det värsta:** Individen tillskriver omotiverat andra fientliga avsikter; utgår från att det värsta som kan hända i en viss situation kommer att ske eller att det egna beteendet är oförbätterligt.

Rebecka, 24 år: fängelse för bedrägeri, mened och stöld

Behovsområde	Förändringsmål	Planerade åtgärder
Antisocialt personlighetsmönster	Interpersonella brister i kommunikation. Bristande uthållighet och svårigheter att definiera och lösa interpersonella problem	<ul style="list-style-type: none"> • Problemlösningsträning. • Strukturerad inläring.
Missbruk & beroende	Tidig alkoholdebut med "binge-drinking". Alkohol och ångestdämpande mediciner, särskilt förknippat med ensamhet. Problematiskt bruk snarare än beroende.	<ul style="list-style-type: none"> • Medveten närvarp. • "Sugsurfning".
Familj & relationer	Svårt att upprätthålla stabila relationer. Styrka: God och stabil relation till föräldrarna	<ul style="list-style-type: none"> • Formulera värden och värderad riktning. • Interpersonell färdighetsträning och den gyllene medelvägen.
Yrke & studier	Svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Stulit på jobbet (praktiktjänster). Svårt att komma överens med andra över tid.	<ul style="list-style-type: none"> • Träna på färdigheter i koncentration, problemlösning och uthållighet. • Yrkespraktik.

”Den gyllene medelvägen”

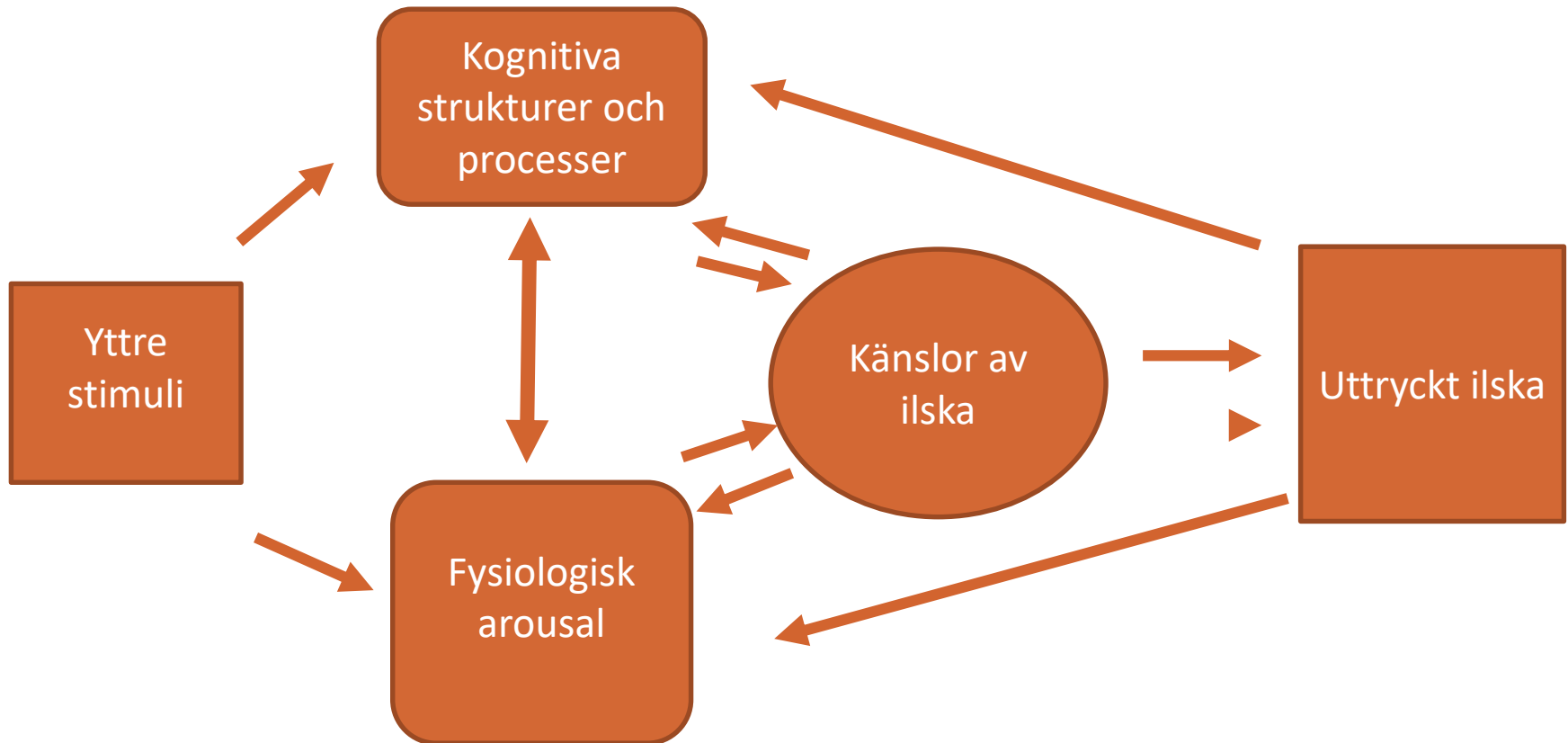
Passiv	Medelvägen	Aggressiv
Uttrycker inte mina egna känslor och behov.	Känner egna behov och uttrycker dem direkt.	Tar inte hänsyn till andras behov och önskningar.
Sätter andras behov framför min egna.	Respekterar andras behov och väljer en kompromiss mellan egna och andra behov.	Jag måste alltid ha rätt.
Låter andra ta beslut åt mig.	Jag frågar efter andras åsikter och diskuterar olika lösningar.	Uttrycker känslor och åsikter på ett sätt som skrämmer andra.
Står inte upp för mina åsikter och idéer.	Tar ansvar för mina handlingar.	Skyller på andra.

Peter, 28 år: fängelse för grov misshandel

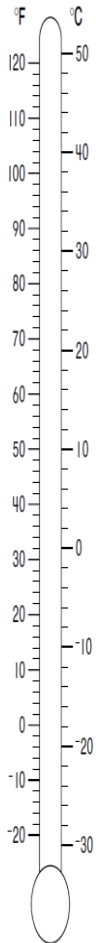

Behovsområde	Förändringsmål	Planerade åtgärder
Prokriminella attityder och värderingar	Uttalat självcentrerat tänkande, förnekande av eget ansvar, avvisande av samhälleliga normer och åberopande av högre lojaliteter.	<ul style="list-style-type: none"> • Formulera värden och värderad riktning. • Etablera prosociala attityder och värderingar. • Utmana och ersätta antisociala värderingar.
Antisocialt personlighetsmönster	Reaktivt våld. Bristande självkontroll. Fientlig attribution.	<ul style="list-style-type: none"> • Träna färdigheter i självkontroll • Avslappningsträning för känsloreglering.
Missbruk & beroende	Omfattande "rekreativt" bruk och alkohol och narkotika. Risk för alkoholberoende.	<ul style="list-style-type: none"> • Formulera värden och värderad riktning. • Sugsurfning. • Självhjälpsgrupp. • Alternativa fritidssysselsättningar.
Yrke & studier	Styrka: Fullföljt gymnasiet och etablerad på arbetsmarknaden.	<ul style="list-style-type: none"> • Stärka känslor av kompetens och yrkesstolthet.

Ilska & självkontroll

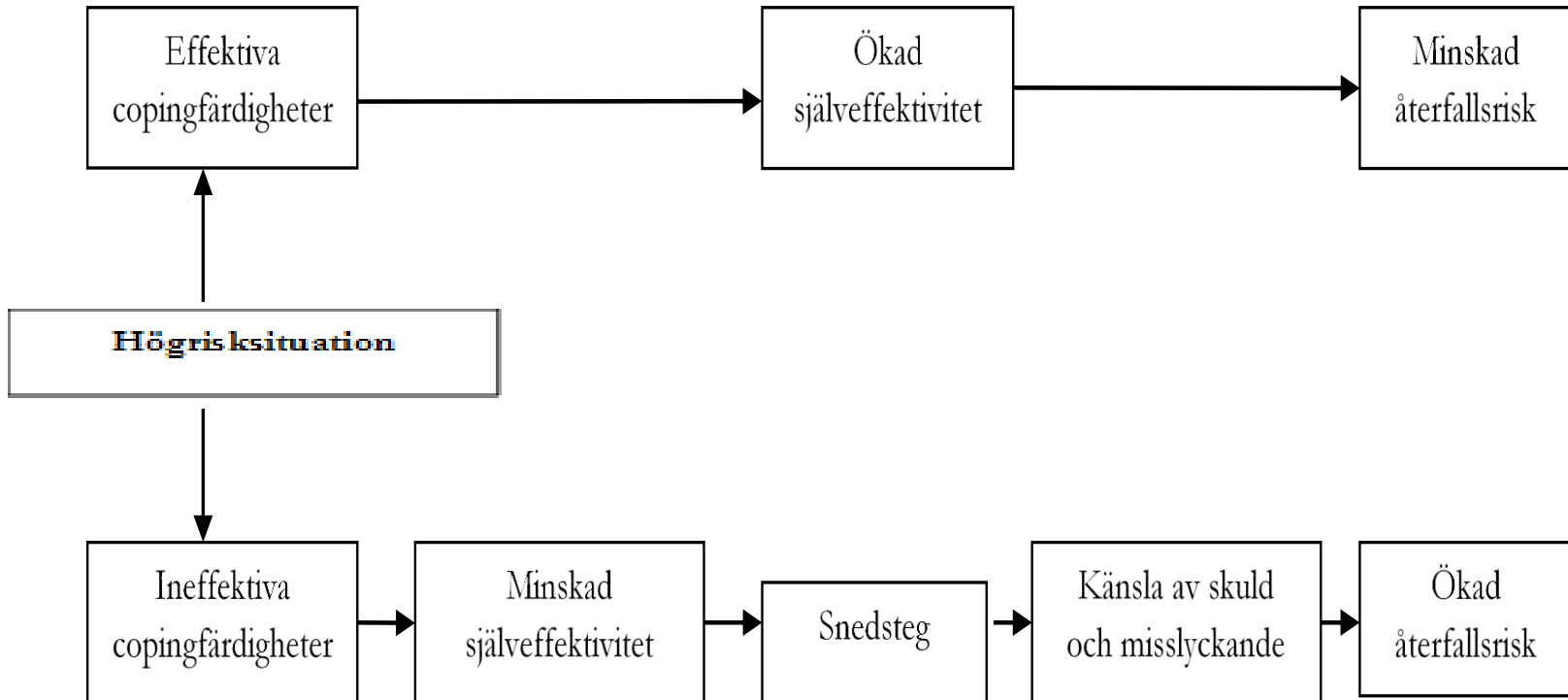

Känslotermometer

"Temperat ur"	Känsloskala	Hantering
100	I vilt raseri, kokar över och har tappat kontrollen	
80	Ilsknen, förbannad	
60	Frustrerad, rastlös	
40	Spänd, irriterad	
20	Vaken, uppmärksam	
0	Medvetslös, sovande	

Återfallsprevention

Tack för er uppmärksamhet!

www.StrangeCosmos.com